

EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 10.7.2026
COM(2026) 363 final

KOMISJONI ARUANNE NÕUKOGULE

**nõukogu soovitus 2020/C 417/01 (jätkusuutlikku konkurentsivõimet, sotsiaalset õiglust
ja toimetulekut toetava kutsehariduse kohta) rakendamise kohta**

{SWD(2026) 181 final}

1. Sissejuhatus – aruande eesmärk, ulatus ja metoodika

Euroopa tasandi koostööl, mida on tehtud kutsehariduse valdkonnas kooskõlas ELi toimimise lepingu artiklitega 165 ja 166, on olnud aastate jooksul tähtis roll. Nõukogu 2020. aasta soovitus jätkusuutlikku konkurentsivõimet, sotsiaalset õiglust ja toimetulekut toetava kutsehariduse kohta (edaspidi „nõukogu 2020. aasta soovitus“) on esitatud kutsehariduse visioon koos asjakohaste pikaajalise reformi põhimõtetega. 2020. aasta novembris Kopenhaageni protsessi osana vastu võetud Osnabrücki deklaratsiooniga täiendati nõukogu 2020. aasta soovitust nii riigi kui ka ELi tasandil võetavate konkreetsemate ja lühemaajaliste meetmetega. Selle deklaratsiooni eesmärk oli kutseharidust ajakohastada, tagades selle kiire kohanemise tööturu vajadustega, suurendades õppimisvõimaluste paindlikkust ning valmistades õppijaid ette rohe- ja digiüleminekuks. Nõukogu 2020. aasta soovitus ja Osnabrücki deklaratsiooniga loodi ELi kutsehariduse poliitikaraamistik aastateks 2020–2025, mida rakendatakse koos muude strateegiliste dokumentide ja poliitikameetmetega, nagu Euroopa sotsiaalõiguste samba tegevuskava, Euroopa oskuste tegevuskava, digikümnend ja Euroopa haridusruum.

Nõukogu 2020. aasta soovitus hõlmab järgmisi prioriteete:

- kutsehariduse paindlikkus tööturu muutustega kohanemisel;
- paindlikkuse ja edasiminekuvõimaluste seadmine kutsehariduse keskmesse;
- kutseharidus kui innovatsiooni ja majanduskasvu liikumapanev jõud, mis tagab õppijatele ettevalmistuse digi- ja roheüleminekuks ning väga nõutavate kutsealade jaoks;
- kutseharidus kui atraktiivne valik, mis põhineb koolituse ja oskuste nüüdisaegsel ja digitaliseeritud pakkumisel;
- kutseharidus kui võrdsete võimaluste edendaja;
- kutsehariduse tuginemine kvaliteedi tagamise kultuurile.

Nõukogu 2020. aasta soovitus prioriteedid sobivad laiemasse poliitikaraamistikku, ühendades kutsehariduse tööhõive, majandusarengu ja konkurentsivõimega, sageli valdkondlikku lähenemisviisi rakendades. 2026. aasta ühtse turu ja konkurentsivõime aruandes¹ rõhutatakse sõnaselgelt, et tööjõupuuduse vähendamiseks on oluline edendada oskuste arendamist, sealhulgas kutseõppe kaudu. Alates 2020. aastast on tööjõupuudus ja oskuste nappus kutseõppeprogrammidega seotud sektorites, nagu ehitus, transport, tervishoid, tootmine, puhas tehnoloogia ja kaitse, suurenenud, mis muudab kutsehariduse tööturul vajaminevate oskuste pakkumisel veelgi olulisemaks. Eri sektorite VKEd on nimetanud ühe kasvu pärssiva takistusena probleeme, mis on seotud oskustega. Kutseharidus on keskse tähtsusega selliste oskuste pakkumisel, mida Euroopa ettevõtjad vajavad edu saavutamiseks.

¹ Euroopa Komisjon, „2026. aasta ühtse turu ja konkurentsivõime aruanne“, 2026. Kättesaadav aadressil <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1782458557849&uri=CELEX%3A52026DC0046>.

Vastavalt EURESe 2024. aasta aruandele tööjõupuuduse ja -ülejäägi kohta on kümnest kutsealast, kus tööjõupuudus on ELis kõige suurem, üheksa² puhul vajalik kutsekvalifikatsioon. Seepärast pööratakse kutsehariduse tähtsusele tähelepanu mitmes ELi poliitikavaldkonnas. Kutsehariduse programmid ja õpipoisiõpe on kesksel kohal oskuste pakti valdkondlikes oskuste strateegiatel tootmis-, ehitus-, turismi-, kestliku energia ja digisektori jaoks³. Samuti astub [Euroopa Õpipoisiõppe Liit](#) samme, et toetada majandussektoreid (nt ehitus, turism ja majutus, hooldus / pikaajaline hooldus) valdkondlike õpipoisiõppe programmide edendamisel ja tugevdamisel.

2025. aasta teatistes oskuste liidu kohta⁴ ja nõukogu 2026. aasta soovitusel inimkapitali kohta Euroopa Liidus⁵ rõhutatakse, et oskuste tööturu nõudlusele mittevastavuse probleemi lahendamisel on keskse tähtsusega kutseharidussüsteemid, mis on tihedalt seotud tööturu vajadustega. 2025. aasta puhta tööstuse kokkuleppes⁶ osutatakse vajadusele tegeleda oskuste nappusega peamistes sektorites, et toetada üleminekut vähese CO₂ heitega majandusele. Eluasemete paketi alla kuuluva Euroopa elamuehituse strateegia⁷ 7. meetme eesmärk on suurendada kvalifitseeritud tööjõu kättesaadavust ehitussektoris, sealhulgas toetades partnerlusi ülikoolide, kutsehariduse pakkujate, ettevõtjate, sotsiaalpartnerite ja rakendusüringute instituutide vahel. 2025. aasta teatistes „Uus Euroopa Bauhaus“⁸ teatakse noortele suunatud õpipoisiõppe ja kutseõppe toetamisest. Oskuste ja sotsiaalse mõõtme tähtsust konkurentsivõime tagamisel rõhutatakse ka autotööstust, terast ja metalle ning kemikaale käsitlevates tegevuskavades. Kutseharidus aitab kaasa ka nullnetotööstuse määrase eesmärkide saavutamisele, samal ajal kui nullnetotööstuse akadeemiad⁹ aitavad kohandada kutseharidust tehnoloogilise innovatsiooniga ja suurendada konkurentsivõimet, sealhulgas arendades edasi konkreetsetes sektorites koos tööstusega välja töötatud õppeprogramme.

Selles poliitilises kontekstis esitatakse käesolevas aruandes ülevaade reformidest ja meetmetest, mida liikmesriigid on rakendanud pärast nõukogu 2020. aasta soovitusel vastuvõtmist. Aruande eesmärk ei ole neid meetmeid ja reforme või nende mõju hinnata. Selle eesmärk on teha kooskõlas soovitusel punktiga 36 viis aastat pärast soovitusel

² Keevitajad ja leeklõikajad, õendusspetsialistid, kokad, ehituselektrikud, torulukksepad, veoautojuhid, lehtmehhanikad, tööpinkide seadistajad ja operaatorid, liha- ja kalatöötajad jms töölised.

³ Euroopa Komisjon | Oskuste Pakt | Tööstusökosüsteemid ja partnerlused. Kättesaadav aadressil https://pact-for-skills.ec.europa.eu/about/industrial-ecosystems-and-partnerships_en.

⁴ Euroopa Komisjon, „Oskuste liit“. Kättesaadav aadressil https://commission.europa.eu/topics/competitiveness/union-skills_et.

⁵ Euroopa Liidu Nõukogu, „Oskuste nappus: nõukogu võttis vastu soovitusel inimkapitali kohta“, 2026. Kättesaadav aadressil <https://www.consilium.europa.eu/et/press/press-releases/2026/03/09/tackling-the-skills-shortage-council-adopts-recommendation-on-human-capital/>.

⁶ Euroopa Komisjon, „Puhta tööstuse kokkulepe“. Kättesaadav aadressil https://commission.europa.eu/topics/competitiveness/clean-industrial-deal_et.

⁷ Euroopa Komisjon, „The European affordable housing plan“ (Euroopa taskukohaste eluasemete kava). Kättesaadav aadressil https://housing.ec.europa.eu/european-affordable-housing-plan_en.

⁸ Euroopa Komisjon, „Uus Euroopa Bauhaus – visioonist teostuseni“. Kättesaadav aadressil <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=COM%3A2025%3A1026%3AFIN>.

⁹ Euroopa Komisjon, „Industrial ecosystems: strengthening EU competitiveness through partnerships“ (Tööstusökosüsteemid: ELi konkurentsivõime tugevdamine partnerluste kaudu). Kättesaadav aadressil <https://ec.europa.eu/newsroom/growth/items/823315/en>.

vastuvõtmist kokkuvõtte asjakohastest meetmetest, tuginedes riikide ja Euroopa tasandil kättesaadavatele andmetele ning Euroopa Kutseõppe Arenduskeskuse (Cedefop) iga-aastase seire tulemustele. Cedefop ja Euroopa Koolitusfond (ETF) on teinud alates 2020. aastast Euroopa Komisjoni ettepanekul ja kutseõppe nõuandekomitee nõusolekul integreeritud seiret, mis hõlmab nõukogu 2020. aasta soovitusel ning Osnabrücki deklaratsiooni prioriteete. Aruanne tugineb suures osas sellele seirele ja pärast nõukogu 2020. aasta soovitusel vastuvõtmist koostatud liikmesriikide riiklikele rakenduskavadele¹⁰. Neis 2022. aastal välja töötatud rakenduskavades kirjeldavad liikmesriigid meetmeid, mida nad kavatsevad lähiaastatel võtta, et tegeleda ELi kutsehariduse prioriteetidega. Aruandluse aluseks on suuresti ülevaade meetmetest, mida liikmesriigid on rakendanud.

Euroopa Komisjon on aruande konsolideerinud. Aruanne põhineb kutseõppe nõuandekomitees liikmesriikidega peetud arvukatel aruteludel ja statistilistel tõenditel, eelkõige nõukogu 2020. aasta soovitusel püstitatud kolme kvantitatiivse eesmärgi saavutamise hetkeseisu kohta. Lisaks kasutati aruande koostamisel mitut poliitikadokumenti ja uuringut. Aruanne hõlmab ka ELi tasandi meetmeid, millega toetatakse liikmesriikide püüdlusi ajakohastada kutseharidussüsteeme, sealhulgas andmeid ELi toetatavate ja rahastatavate meetmete ja reformide rakendamise kohta. Üksikasjalikumad teavet leiab aruandele lisatud komisjoni talituste töödokumendist.

Käesolev aruanne sisaldab olulist teavet tulevase Euroopa kutsehariduse strateegia kujundamiseks, millest teatati 5. märtsi 2025. aasta teatises oskuste liidu kohta. Hiljuti vastu võetud Herningi deklaratsioon, mis käsitleb atraktiivset ja kaasavat kutseharidust aastatel 2026–2030 konkurentsivõime ja kvaliteetsete töökohtade edendamiseks, ning tulevane Euroopa kutsehariduse strateegia moodustavad koos nõukogu 2020. aasta soovitusel uue Euroopa kutsehariduse poliitikaraamistiku 2025. aasta järgseks perioodiks.

2. Kolme kvantitatiivse eesmärgi saavutamise hetkeseis

Selleks et jälgida rakendamisel tehtavaid edusamme, püstitati nõukogu 2020. aasta soovitusel kvantitatiivsed eesmärgid töökohapõhises õppes osalemise, kutsehariduse omandanute tööhõive ning kutsehariduse omandajate õpirände kohta. Need eesmärgid on esitatud ELi keskmiste väärtustena, mille ELi liikmesriigid peaksid ühiselt saavutama 2025. aastaks.

Viimaste kättesaadavate andmete kohaselt olid ELi keskmised näitajad järgmised:

1. nende hiljuti kutsehariduse omandanud 20–34aastaste isikute osakaal, kellel oli olnud võimalus osaleda töökohapõhises õppes, oli **2025. aastal 66,0 %**,¹¹ mis ületas **60 % eesmärki**;
2. tööga hõivatud kutsehariduse omandanud 20–34aastaste isikute osakaal oli **2025. aastal 80,2 %**,¹² mis on lähedal **82 % eesmärgile**;

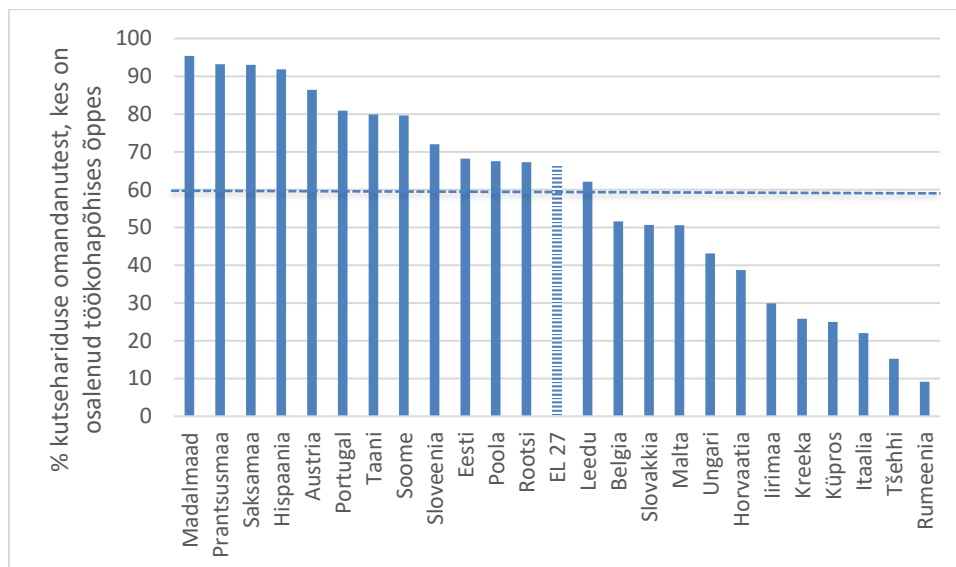
¹⁰ Riikliku rakenduskava (mis on avaldatud komisjoni veebisaidil) on koostanud kõik ELi liikmesriigid peale Tšehhi ja Iirimaa.

¹¹ Eurostati ELi tööjõu-uuring „[Exposure of VET graduates to work-based learning](#)“ (tps00215) (Kutsehariduse omandanute osalemine töökohapõhises õppes).

3. õpirändes osalenud kutsehariduse omandajate osakaal oli **2021. aastal 2,1 %**, mis on kaugel nõukogu 2020. aasta soovitusel 2025. aastaks seatud **8 % eesmärgist**. Nõukogu 2024. aasta soovitusel „Liikuvus Euroopas“ on püstitatud 2030. aastaks uus 12 % eesmärk (mis hõlmab laiemat kogumit õpirändekogemusi), mille saavutamisel oli uusima hinnangu kohaselt jõutud 2023. aastal 5,3 %ni¹³.

Eesmärkide saavutamise tase ja aja jooksul tehtud edusammud on riigiti väga erinevad. Kuigi ELi tasandi eesmärk seoses töökohapõhise õppega on Euroopas saavutatud, olid riikide edusammud selles õppes osalemise laiendamisel erinevad (joonis 1). Kui mõni riik on töökohapõhise õppega seotud eesmärgi juba märkimisväärselt ületanud (Madalmaad (95,4 %), Prantsusmaa (93,2 %) ja Saksamaa (93,0 %)), siis mõni teine on sihttasemest väga kaugel (Rumeenia (9,1 %), Tšehhi (15,2 %) ja Itaalia (22,0 %)).

Joonis 1. Kutsehariduse omandanute osalemine töökohapõhises õppes, 2025

Allikas: Eurostati ELi tööjõu-uuring „[Exposure of VET graduates to work-based learning](#)“ (tps00215).

Märkus: riigid on loetletud kahanevas järjekorras 2025. aasta andmete põhjal. Saksamaa, Hispaania, Poola, Malta, Ungari, Iirimaa ja Küprose puhul on usaldusväärsus väike. Bulgaaria, Läti ja Luksemburgi kohta andmed puuduvad.

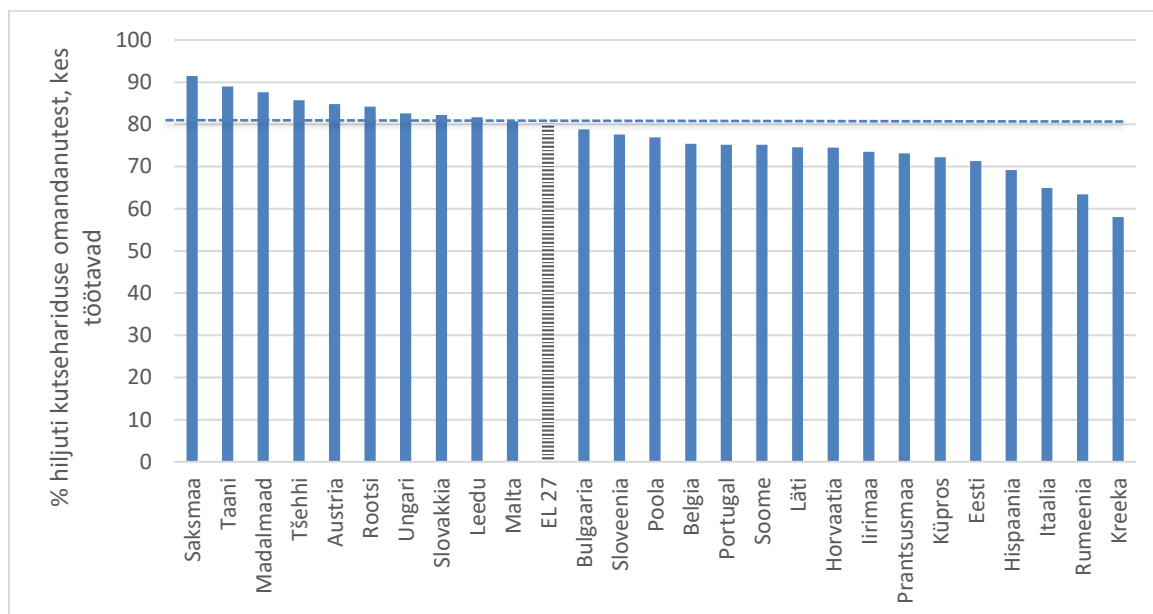
Riikide edusammud kutsehariduse omandanute tööhõive määra eesmärgi saavutamisel on olnud ebaühtlased (joonis 2). Tehtud edusammud on seletatavad sellega, et kutseõppeprogrammid on viidud paremini vastavusse tööturu vajadustega ja tööturg on viimastel aastatel taastunud, mis on viinud selleni, et kutseoskustega inimeste järele on suur

¹² Eurostati ELi tööjõu-uuring „[Employment rates of young persons not in education and training by educational attainment level and years since completion of highest level of education](#)“ (edat lfse 24) (Mittetöötavate ja mitteõppivate noorte tööhõive määr haridustasemetel ja kõrgeima haridustaseme omandamisest möödunud aastate kaupa).

¹³ Euroopa Komisjoni arvutused, mis põhinevad programmi „Erasmus+“ tulemustabeli andmetel (2025. aasta juuni seisuga).

nõudlus,¹⁴ aga ka demograafiliste muutustega. Aastatel 2021–2023 aset leidnud suurele tõusule (76,0 %-lt 80,9 %-le) järgnes järgmistel aastatel väike langus ja stabiliseerumine 2025. aastal 80,2 %-le. See areng osutab sellele, et noortel, sealhulgas kutsehariduse omandanutel, on üldise tööhõive kasvu aeglustumise tõttu olnud haridussüsteemist tööturule sisenemisel teatavaid raskusi.

Joonis 2. Hiljuti kutsehariduse omandanute tööhõive määr, 2025

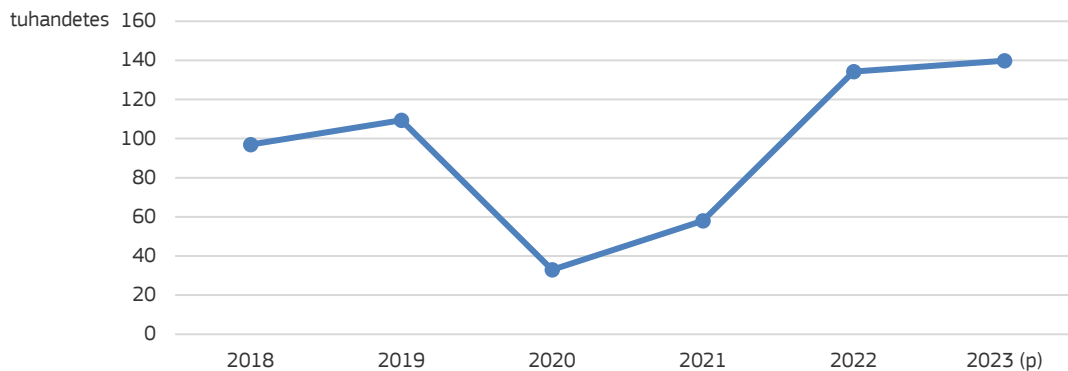

Allikas: Eurostati ELi tööjõu-uuring „[Employment rates of young persons not in education and training by educational attainment level and years since completion of highest level of education](#)“ (edat lfse 24). Märkus: näitaja kajastab nende õpingud lõpetanud 20–34aastaste inimeste tööhõive määra, kes on omandanud 1–3 aasta eest kutsekeskhariduse või keskharidusejärgse kutsehariduse, mida ei tunnustata kõrgharidusena. Riigid on loetletud kahanevas järjekorras 2024. aasta väärtuste põhjal. Malta, Bulgaaria, Sloveenia ja Küprose andmete usaldusväärsus on väike. Luksemburgi kohta andmed puuduvad. Prantsusmaa ja Hispaania puhul on määramatus teistsugune.

Endiselt on probleemiks kutsehariduse valdkonnas seatud õpirände eesmärgi saavutamine, kui vaadelda kesktaseme kutsehariduse omandanute õpirändekogemusi. 2023. aastal oli õpirändes osalenute osakaal ELi tasandil 5,3 % ja õpiränne toimunud 140 000 korral (joonis 3), mis on veidi parem tulemus kui aasta varem, kus need näitajad olid 5,0 % ja 134 000. See on siiski kaugel 12 % eesmärgist, mis on püstitatud 2030. aastaks nõukogu 2024. aasta soovitusel „Liikuvus Euroopas“.

Joonis 3. Õpirände läbinud kutseõppurite arv, 2023

¹⁴ Euroopa Komisjon, „Education and training monitor 2025: comparative report“ (Hariduse ja koolituse valdkonna ülevaade 2025, võrdlev aruanne), Luxembourg, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus. Kättesaadav aadressil <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/30c1ccaa-bfdd-11f0-a612-01aa75ed71a1>.

Allikas: Euroopa Komisjoni arvutused, mis põhinevad programmi „Erasmus+“ tulemustabeli andmetel (2025. aasta juuni seisuga). Märkus: andmed osutavad nende kesktaseme kutseõppurite arvule, kelle õpiränne välismaal algas tulemustabelis käsitletud ajavahemikul. Vanalt programmilt uuele programmile „Erasmus+“ ülemineku tõttu on 2022. ja 2023. aasta hinnangud kättesaadavad ainult ELi tasandil ja need sisaldavad varasematel andmetel põhinevaid prognoose; 2023. aasta andmed on esialgsed.

See on osaliselt seletatav eelarvepiirangutega Euroopa ja liikmesriikide tasandil. Näiteks 2024. aastal suudeti katta programmi „Erasmus+“ eelarvest õppurite ja töötajate õpirände nõudlusest vaid 57 % ehk väiksem osa taotlustest kui eelmistel aastatel, kuna taotluste arv suurenes¹⁵. Soovitusele „Liikuvus Euroopas“ lisatud komisjoni talituste töödokumendis on toodud esile ka konkreetsete tegurid, mis mõjutavad valmisolekut välismaale minna, nagu kutsehariduse omandajate noorus ja psühholoogilised tõkked, mis piiravad nende suutlikkust välismaal viibida. Kutsehariduse omandajate õpirännet piiravad ka riiklike õigusnormide ja halduspiirangutega seotud struktuursed takistused. Hoolimata neist raskustest võimaldaks nõudluse tase juba praegu liikuda tublisti lähemale kutsehariduse valdkonnas seatud õpirände eesmärgile. Mõnes liikmesriigis on saavutatud paljutootavaid tulemusi. Näiteks Soomes jõudis üldine õpirändes osalemise määr 16–25aastaste esmakutseõppes osalejate seas 2024. aastal 9 %ni, pärast seda kui programmi „Erasmus+“ raames käivitati kutsehariduse valdkonnas uus rühmaviisilise õpirände meede¹⁶.

3. Liikmesriikide edusammud soovituse rakendamisel

3.1 Üldised probleemid kutseharidusreformide elluviimisel

Analüüsid kutsehariduse prioriteetide rakendamist ELi liikmesriikides, ilmnesid mõned valdkonnaülesed institutsioonilised, rahalised ja kultuurilised tõkked, mis takistavad kutseharidussüsteemide arengut. Teatavad valdkonnaülesed probleemid pär�ivad või aeglustavad kiiret reageerimist tööturul toimuvatele muutustele. Kutsehariduse ning oskuste täiendamise ja ümberõppe eest vastutavad tihti mitu ministeeriumi, institutsiooni ja juhtimistasandit, mistõttu on vaja tugevaid koordineerimisraamistikke ja -meetmeid. Sageli selliseid raamistikke ja meetmeid ei ole ja isegi kui need olemas on, võivad nad olla ebatõhusad. Kuigi täpne institutsiooniline ülesehitus on riigiti erinev, on vastutus

¹⁵ Programmi „Erasmus+“ tulemustabeli andmed (2025. aasta novembri seisuga).

¹⁶ Cedefop, „Finland: VET learner mobility on the rise“ (Soome: kutseõppurite õpiränne on tõusuteel), 2025. Kättesaadav aadressil <https://www.cedefop.europa.eu/en/news/finland-vet-learner-mobility-rise>.

kutsehariduse eest jagatud haridusministeeriumide, töö-/tööhõive-/sotsiaalministeeriumide ning majandus-/tööstusministeeriumide vahel. Killustatud ja kooskõlastamata töö koos koormavate ja pikalevenivate bürokraatlike protsesside ning vastuseisuga muutustele võib lükata edasi reforme ja innovatsiooni ning piirata paindlikku reageerimist muutuvatele probleemidele.

Kutsehariduse juhtimise oluline osa on oskuste prognoosimine. Paraku investeerib sellesse valdkonda vaid mõni üksik riik, mis takistab paindlikku reageerimist kiiretele muutustele tööturul. Rohkem tuleb keskenduda oskuste prognoosimise süsteemide arendamisele, sealhulgas kutsehariduse omandanute karjääriseire süstemaatilisele kasutamisele kutsehariduspoliitika kujundamisel ja kvaliteedi tagamisel¹⁷. Kuigi riigid tegid tööd, et luua või arendada kvaliteedi tagamise raamistikke ja protsesse kooskõlas kutsehariduse valdkonnas rakendatava Euroopa kvaliteeditagamise võrdlusraamistiku (EQAVET) põhimõtetega, on kvaliteedi tagamine esmakutseõppe raames toimivas töökohapõhises õppes ja õpipoisiõppes alles arendusetapis. Lisaks näitavad uuringud, et vastuolu tööstuse arengu ja olemasolevate õppekavade jäikuse vahel takistab märkimisväärselt digi- ja roheoskuste integreerimist kutseharidusse¹⁸.

Kutseharidussüsteemides seistakse silmitsi püsiva ja areneva õpetajate ja koolitajate suutlikkuse piiratusega. See on osaliselt seletatav neis süsteemides töötavate õpetajate ja koolitajate madalamate palkade ja tajutava väärtusega¹⁹ ning survega, mida põhjustab õpetajaskonna vananemine²⁰. Cedefopi andmetel leiab vaid iga teine kutseharidussüsteemis töötav õpetaja, et kool toetab tema pidevat kutsealast arengut²¹. Toetuse puudumine takistab õpetajatel tõhusalt rakendada uusi õppekavasid, õpetada uusi oskusi, nagu digi- või roheoskused, ning rakendada uuenduslikke pedagoogikameetodeid, sealhulgas neid, mis põhinevad tipp tehnoloogial, nagu virtuaalreaalsus, või tehisintellektil.

Teine probleem on rahaliste vahendite kättesaadavus ja jätkusuutlikkus. Paljud algatused (nt kutsehariduse tipptaseme keskused), mille eesmärk on kutseharidust ajakohastada ja töötada

¹⁷ Riikliku rakenduskava meetmetest, mille eesmärk on arendada oskuste prognoosimise süsteeme, sealhulgas kutsehariduse omandanute karjääriseiret, ja edusammudest nende meetmete rakendamisel on teatanud BE-NL, CY, EE, FR, HR, HU, LV, MT, PL, RO, SI ja SK.

¹⁸ Herrero, C., Arroyo Sagasta, A., Castaño Muñoz, J., Centeno, C., Coenen, J., et al., „Supporting the digital transformation of vocational education and training“ (Kutsehariduse digipööde toetamine), 2025. Luxembourg, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus. Kättesaadav aadressil <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC141881>.

¹⁹ Cedefopi korraldatava Euroopa kutseõpetajate uuringu katseuuringu kohaselt tunneb vaid ligikaudu 9 % kutseharidussüsteemis töötavatest õpetajatest, et nende elukutset hinnatakse. OECD 2020. aasta uuringust „Education at a Glance 2020: OECD Indicators“ (2020. aasta ülevaade haridusest: OECD näitajad) on näha, et kutseharidussüsteemis töötavad õpetajad teenivad keskmiselt peaaegu 11 % vähem kui muud kolmanda taseme hariduse omandanud töötajad.

²⁰ Herrero, C., Arroyo Sagasta, A., Castaño Muñoz, J., Centeno, C., Coenen, J., et al., „Supporting the digital transformation of vocational education and training“ (Kutsehariduse digipööde toetamine), 2025. Luxembourg, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus. Kättesaadav aadressil <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC141881>.

²¹ Psifidou, I., Papazoglou, M., ja Pouliakas, K., „Europe's first survey for VET teachers: Listening, learning, acting“ (Euroopa esimene kutseharidussüsteemis töötavate õpetajate uuring: kuulamine, õppimine, tegutsemine), 2025.

välja uuenduslikud lähenemisviisid, sõltuvad suurel määral või täielikult ELi rahastusest ja nende jaoks ei ole ette nähtud pikaajalist rahastamist pärast ELi rahastuse lõppemist.

Ajavahemikus 2021–2027 eraldatakse programmist „Erasmus+“ ligikaudu 400 miljonit eurot, et luua ja arendada kutsehariduse tipptaseme keskusi, mis on Euroopa juhtalgatus kutseharidussüsteemide tugevdamiseks ja arendamiseks Euroopas. See näitab kindlat pühendumust tipptasemel kutseharidusele kogu Euroopas.

Lisaks on selleks ajavahemikuks kavandatud haridus-, kooolitus- ja oskuste poliitika, sealhulgas kutsehariduse investeringute, taristu ja reformide rahastamiseks hinnanguliselt 62,2 miljardit eurot koos riikliku kaasrahastamisega ELi liikmesriikides, sealhulgas 40,4 miljardit eurot Euroopa Sotsiaalfond+ -ist (ESF+) ja 12,1 miljardit eurot ERFist (sh Interreg) ning 8,6 miljardit eurot ELi toetusi.

Kutsehariduse atraktiivsust ja kutseõppeasutusse õppima asumist piiravad jätkuvalt stereotüübid ja selle tajumine, et kutseharidust väärtustatakse ühiskonnas vähem. Näiteks OECD 2023. aasta kutseharidussüsteemide ülevaatest on näha, et ehkki kutsehariduse omandanutel läheb tööturul üldiselt hästi, arvab 70 % küsitletutest – hoolimata kutsekoolides omandatavate ametite mitmekesisusest –, et kutseharidus tähendab lihtsalt käsitsi tehtavat tööd. Peagi avaldatavast Eurobaromeetri eriuuringust nr 569 kutsehariduse atraktiivsuse kohta selgub, et kuigi 50 % ELi elanikest soovitaks noorel kaaluda enne keskharidust omandama asumist kutseharidust, nõustub 75 % väitega, et nende riigis on keskhariduse tasemel pakutaval üldharidusel positiivsem kuvand kui esmakutseõppel. Mõni riik tegi tööd soolise võrdõiguslikkuse edendamiseks, vähem tõendeid on soolisest kaasatusest ja võitlusest soostereotüüpide vastu kutsealade valimisel, sõltuvalt riiklikust kontekstist ja vajadustest. Täiskasvanute osalemist jätku-kutseõppes takistavad sarnased stereotüübid kui eespool nimetatud ja piiratud teadlikkus olemasolevatest võimalustest.

Rahvusvahelistumine ja õpiränne, millel on potentsiaal edendada innovatsiooni ja suurendada kutsehariduse atraktiivsust, on mõnevõrra suurenenud,²² kuid on endiselt killustatud, kuna õpirändevõimalused on välja arendamata²³. Kutsehariduse omandanud isikud, kellel on välismaal õpirändes osalemise kogemus, on teatanud uuringutes, et välismaal omandatud oskused on nende tööalases karjääris kasulikud, toetades nende tööalast konkurentsivõimet²⁴. Cedefopi andmetel aitavad rahvusvahelised võimalused (sh õpiränne) lisaks suurendada

²² Riikliku rakenduskava meetmetest, mille eesmärk on suurendada rahvusvahelistumist, on teatanud AT, CY, DE, DK, EE, EL, HR, LV, PT ja PL.

²³ Riikliku rakenduskava meetmetest, mille eesmärk on suurendada õppijate ja töötajate õpirännet, on teatanud AT, BE-NL, DE, DK, FR, HR, LT, LV, MT, NL ja PL.

²⁴ Fassl, A., Kirsch, M., Pachocki, M., ja Zabko, O., „Tracing VET graduates with foreign mobility experience“ (Välismaal õpirändes osalenud kutsehariduse omandanute jälgimine), 2020. Varssavi, Haridussüsteemi Arendamise Sihtasutus (Foundation for the Development of the Education System, FRSE). Kättesaadav aadressil <https://erasmusplusresearch.eu/research/tracing-vet-graduates-foreign-mobility-experience>.

kutsehariduse atraktiivsust²⁵. Kutseharidussüsteemis töötajate, näiteks õpetajate, koolitajate ja nõustajate õpiränne on vähem arenenud kui õppijate oma. Mõnest algatusest ja projektist on küll teatatud, kuid rahvusvahelistumine on endiselt ebaühtlane ja nõrgalt lõimitud riiklikesse kutseharidussüsteemidesse, hoolimata selle strateegilisest tähtsusest atraktiivsuse ja tipptaseme vaatenurgast, millele on osutatud nõukogu 2020. aasta soovitusel.

3.2. Üldine hinnang edusammudele ja prioriteetsed valdkonnad tulevikus

ELi liikmesriigid on teinud nõukogu 2020. aasta soovitusel kindlaks määratud ja riiklikes rakenduskavades kinnitatud prioriteetide elluviimisel märkimisväärsed edusamme. Ent hoolimata kutsehariduse tähtsast rollist nii kaasatuse edendamisel kui ka toimetulekul tööturul esinevate väljakutsetega, mis hõlmavad tööjõu ja oskuste nappust, tööjõu vananemist ning õiglase rohe- ja digiülemineku tagamist, on mõni probleem endiselt lahendamata. See vähendab jätkuvalt kutsehariduse potentsiaali edendada kaasavat ja kestlikku majanduskasvu ning konkurentsivõimet. Pakiline probleem, mis piirab kutsehariduse panust majanduskasvu, on ka püsivad lüngad kutsehariduse kättesaadavuses ja tulemustes nii soolise kaasatuse tagamisel, haavatavate rühmade tõhusal toetamisel kui ka elukestva õppe laiendamisel.

Liikmesriigid on teinud suuri jõupingutusi, et muuta kutseharidussüsteemid paindlikuks ja vastupidavaks kohanemisel kiirete muutustega tööturul (1. prioriteet), kuid mõni probleem püsib. Edusamme on tehtud eeskätt kutsehariduse standardite, õppekavade ja programmide ajakohastamisega, mille eesmärk on olnud tagada tasakaalustatud kombinatsioon kutseoskustest ja võtmepädevustest, pöörates erilist tähelepanu digioskuste süstemaatilisele integreerimisele. Selleks et viia kutsehariduse programmid ja õppekavad täielikult kooskõlla tööturu vajadustega, pidades eelkõige silmas selliseid megatrende nagu suurenev digiteerimine ja automatiseerimine ning üleminekut kliimanetraalsele majandusele, on vaja teha lisapingutusi. Jõupingutustega on oluline jätkata, eelkõige võttes arvesse suurenevat digiteerimist ja tehisintellekti laialdast kasutamist. Cedefopi hiljutisest analüüsist, kus vaadeldakse internetis avaldatud töökuulutusi ELi liikmesriikides, on näha, et vabade töökohtade hulgas on suurenenud selliste kutsealade osakaal, mille puhul on vajalikud füüsiline kohalolek ning manuaalsed ja rakenduslikud tehnilised oskused (nt masinaehitustehnikud, tööstusmasinate mehaanikud, ehitusettevõtjad ja transporditöötajad)²⁶. See näitab, et kuigi tööturul toimuvate muutustega sammu pidamiseks on oluline omandada digikirjaoskus ja tehisintellektipädevus, püsib nõudlus teatavate kutseharidusega töötajate järele, hoolimata sellest, et suurenenud on tehisintellekti rakendamine.

²⁵ Cedefop, „VET mobility prospects increases VET attractiveness“ (Võimalused osaleda õpirändes suurendavad kutsehariduse atraktiivsust). Kättesaadav aadressil <https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/vet-toolkit-tackling-early-leaving/resources/vet-toolkit-upskilling-pathways/best-practices/vet-mobility-prospects>.

²⁶ Cedefop, „Reverse gear: how AI is bringing vocational occupations back“ (Tagasikäik: kuidas tehisintellekt toob tagasi kutseharidust eeldavad ametikohad), 2026. Kättesaadav aadressil <https://www.cedefop.europa.eu/en/news/reverse-gear-how-ai-bringing-vocational-occupations-back>.

Riigid kõikjal ELis suurendavad jõupingutusi, kandmaks hoolt selle eest, et õppijad omandavad kutseharidussüsteemis kindlad põhioskused. Paraku on rakendamine endiselt ebaühtlane ning paljud õppijad sisenevad kutseharidussüsteemi ja lahkuvad sealt ikka veel ilma piisava kirja-, arvutus-, teadus-, digi- ja kodanikuoskusteta, sealhulgas ilma meedia- ja infopädevuseta, mis on olulised nii tööalase konkurentsivõime kui ka aktiivse ühiskonnas osalemise jaoks. Samal ajal piirab kutsehariduse tulemuslikku pakkumist see, et kutsehariduse valdkonnas napib kvalifitseeritud õpetajaid ja koolitajaid, eelkõige neid, kes suudaksid lõimida kutseõppesse põhioskused. PISA uuringu raames kogutud tõendid osutavad ka sellele, et paljud õppijad alustavad kutsehariduse omandamist nõrgemate põhioskustega kui nende eakaaslased, kes hakkavad omandama üldkeskharidust²⁷. Riikides, kus selline võrdlemine on võimalik, on kutseõppeprogrammides osalevate õppijate tulemused üldharidusprogrammides osalevate eakaaslaste omadest sageli oluliselt viletsamad, mõnikord sellistel põhjustel nagu varane diferentseerimine.

Lisaks on edusammud endiselt ebaühtlased matemaatika, teaduse, tehnoloogia, ja inseneeria (MATI) valdkonna oskuste pakkumisel. MATI-programmides osaleb vaid 36,3 % kesktaseme kutsehariduse omandajatest ELis, mida on 8,7 protsendipunkti vähem kui 2030. aastaks kavandatud ELi tasandi eesmärk, milleks on vähemalt 45 %. MATI-valdkonnas keskendub enamik kutsehariduse omandajaid inseneeriale, tootmisele ja ehitusele. Portugalis, Maltas, Poolas ja Itaalias on märkimisväärne osa MATI-valdkonna õpilastest valinud info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (IKT). Seevastu loodusteaduste, matemaatika ja statistika valdkonda peab atraktiivseks väga väike osa kutsehariduse omandajatest kogu ELis.

Hoolimata töökohapõhise õppe ja õpipoisiõppe võimaluste laienemisest, on mõni riik teatanud, et õpipoisse on vähem või vähe,²⁸ vastupidiselt varasematele perioodidele, mil peamine probleem oli õpipoisiõppe kohtade nappus. Õpipoisiõppe laiendamine täiskasvanutele ja kõrghariduse valdkonda on edenenud, kuid pakutavaid võimalusi kasutatakse endiselt vähe. Samuti on kutsehariduses rakendatav töökohapõhine õpe teatavates valdkondades (eelkõige tervishoius ja põllumajanduses) rohkem levinud kui teistes²⁹. Poliitikameetmetes võiks paremini käsitleda praktikakohtade nõudluse ja pakkumise tasakaalustamatust ja mittevastavust. Lisaks tuleks investeerida ettevõttesiseste koolitajate kutsealasesse arengusse pedagoogika valdkonnas ja haavatavatest rühmadest pärit õppijate toetamisse. Veel üks valdkond, mida võiks edasi arendada, on kutseharidussüsteemi ja tööstuse vaheline koostöö. See võib aidata edendada nii õpipoisiõppe võimaluste kasutamist kui ka kutsehariduse pakkumise ja tööturul vajaminevate oskuste vastavusse viimist.

²⁷ OECD, „Education at a glance 2023: OECD indicators“ (2023. aasta ülevaade haridusest: OECD näitajad), Pariis, OECD Publishing. Kättesaadav aadressil <https://www.oecd.org/education/education-at-a-glance/>.

²⁸ Õpipoiste arvu vähenemisest või õpipoisiõppe kohtade piiratud kasutamisest mõnes sektoris on teatanud DE, FR, IT ja AT. EL, HU, CZ ja RO on riigid, kus töökohapõhise õppe, sealhulgas õpipoisiõppe rakendamine edeneb aeglaselt.

²⁹ Euroopa Komisjon, „Education and training monitor 2025: comparative report“, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, Luxembourg, 2025. Kättesaadav aadressil <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/30c1ccaa-bfdd-11f0-a612-01aa75ed71a1>

Riigid on näidanud oma pühendumust paindlikkuse ja edasiminekuvõimaluste edendamisele kutsehariduse valdkonnas (2. prioriteet) ning oskuste täiendamise ja ümberõppe võimaluste suurendamisele, kuid paljud algatused on endiselt ettevalmistavas etapis. Paindlikkuse edendamiseks rakendatakse õpiväljunditel põhinevaid lähenemisviise, muudetakse õppekavu ja programme moodulipõhiseks, luuakse mikrokvalifikatsioonitunnistusi ja osalisi kvalifikatsioone ning suurendatakse väljaspool ametlikke süsteeme saavutatud õpiväljundite valideerimise ja tunnustamise võimalusi. Riigid mitmekesistavad õppeviise, tugevdades digi- ja põimõppe taristut ning uurides tipptasemel haridustehnoloogiaid, nagu virtuaalreaalsus ja tehisintellekt. Selline kujunemisjärgus tehnoloogia integreerimine kutseharidusse võib tulemuslikult vähendada lõhet koolituse pakkumise ja areneva tööturu vahel, kuid esineb ka piiranguid, mis on tingitud näiteks suutlikkusest pidada sammu tööstussektoris toimuva kiire tehnoloogilise arenguga või teha seadmete jaoks vajalikke investeeringuid³⁰. Mikrokvalifikatsioonitunnistusi ja tipptehnoloogia kasutamist käsitlevad meetmed on alles algusjärgus ega ole veel saavutanud kutsehariduses oma täit potentsiaali. Riigid, kes ei ole neis valdkondades veel edusamme teinud, saaksid kasu regulatiivse arengu kiirendamisest, koolitussisu ja interaktiivseid ressursse pakkuvate digiplatvormide katsetamisest ning mikrokvalifikatsioonitunnistuste vastastikuse tunnustamise edendamisest kogu ELis³¹.

Euroopa läbipaistvusvahendite eesmärk on muuta kutseharidus tööandjatele ja muudele sidusrühmadele paremini mõistetavaks. 2024. aastal toimunud Euroopa kvalifikatsiooniraamistiku hindamise üks peamisi järeldusi oli see, et Euroopa kvalifikatsiooniraamistik on hästi toimiv võrdlusalus, mis on pälvinud laialdase heakskiidu kvalifikatsioonidega tegelevate asutuste seas³². Euroopa kvalifikatsiooniraamistik ja seonduvad riiklikud kvalifikatsiooniraamistikud on olulised vahendid, mille abil muuta kutsekvalifikatsioonide tase ja sisu läbipaistvamaks nii riigi sees kui ka piiriüleselt. Europass – ELi vahend karjääri juhtimise ja elukestva õppe jaoks – aitab kutsehariduse omandanutel tutvustada oma kvalifikatsiooni ja oskusi, sealhulgas tööjõu liikuvuse kontekstis. Paraku pärsib nende vahendite ebaühtlane rakendamine kvalifikatsioonide ja oskuste läbipaistvust ja mõistmist ELis. 2024. aastal korraldatud Europassi hindamisel jõuti järeldusele, et andmeanalüüsi ja tehisintellekti kasutamist Europassi puhul saaks edasi

³⁰ Herrero, C., Arroyo Sagasta, A., Castaño Muñoz, J., Centeno, C., Coenen, J., et al., „Supporting the digital transformation of vocational education and training“ (Kutsehariduse digipööde toetamine), 2025. Luxembourg, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus. Kättesaadav aadressil <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC141881>.

³¹ Edusammudest seoses riikliku rakenduskava meetmetega, mille eesmärk on edendada mikrokvalifikatsioonitunnistusi ja osalisi kvalifikatsioone, on teatanud BE-NL, DE, FI, HR, HU, LV, MT, NL, PL, PT ja SK. Edusammudest digiplatvormide ja õppematerjalide arendamisel on teatanud AT, BE-FR, BE-NL, BG, CY, DE, DK, ES, HU, LU, NL, PL ja PT.

³² Euroopa Komisjon, „European Commission publishes evaluations of Europass and the European Qualifications Framework (Euroopa Komisjon avaldab Europassi ja Euroopa kvalifikatsiooniraamistiku hindamise tulemusel), 2024. Kättesaadav aadressil https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/news/european-commission-publishes-evaluations-europass-and-european-qualifications-framework-2024-03-27_en.

arendada, millega aidataks vähendada oskuste ja tööjõu nappust, mis mõjutab eriti valdkondi, kus on vaja kutseharidust³³.

Täiskasvanute koolituses osalemise määr on paljudes riikides endiselt madal³⁴. Kuigi liikmesriigid keskenduvad üha enam elukestvate õppele, oli see määr täiskasvanuhariduse uuringu andmete kohaselt 2022. aastal vaid 39,5 %, kusjuures riikide vahel esines suuri erinevusi. Seda on vähem kui 2030. aastaks seatud ELi tasandi eesmärk, milleks on vähemalt 60 %³⁵. On oluline, et jätku-kutseõppes võetaks arvesse kõigi täiskasvanute õppimis- ja arenguvajadusi. Lisaks võiks õppijate osalemist ja toetamist tugevdada elukestva nõustamise, varasemate õpingute valideerimise, mikro kvalifikatsioonitunnistuste ja osaliste kvalifikatsioonide edasine rakendamine koos hästi kavandatud stiimulitega nii üksikisikutele kui ka tööandjatele. Samuti on väga oluline jälgida osalemist ning tagada eri teenuseosutajate vaheline koostöö ja koordineerimine.

Teatavaid edusamme on tehtud innovatsiooni ja majanduskasvu edendamisel ning õppijate digi- ja roheüleminekuks ettevalmistamisel (3. prioriteet). Mõned riigid ajakohastavad kutsehariduse taristut, investeerides nii digitaalsetesse koolitus- ja õppeplatvormidesse kui ka füüsilistesse rajatistesse,³⁶ et viia need kooskõlla praeguste tööstuse vajadustega. See hõlmab investeerimist IKT-taristusse ja tänapäevastesse seadmetesse ning tipp tehnoloogia integreerimist kutseharidusse. Toetus kutsehariduse tipptaseme keskustele on endiselt piiratud, kuid seda laiendatakse uute keskuste loomise või olemasolevate keskuste arendamise kaudu, sageli ELi toetuse ja rahastamise toel.

Hiljutisest analüütilisest aruandest mõningate Erasmus+ kutsehariduse tipptaseme keskuste projektide kohta on näha, et need keskused võivad toimida kutsehariduse ümberkujundamist võimaldavate struktuuridena, näiteks aidates edendada innovatsiooni õpetamise ja õppimise valdkonnas, viies kutsehariduse vastavusse tööturu vajaduste ja oskuste vajadusega ning tugevdades peamiste sidusrühmade vahelist koostööd. Kutsehariduse tipptaseme keskuste algatuse ja selle mõju edasiarendamiseks on selles aruandes esitatud mõned soovitusel, mis puudutavad avaliku sektori asutuste kaasamist ning õppijate ja töötajate suuremat kaasamist, samuti rahastamise mitmekesistamist, seoste tugevdamist muude algatuste ja organitega, nagu oskuste pakt ja kutseõppe nõuandekomitee, pedagoogilise innovatsiooni laiendamist ning digi- ja roheoskuste tasakaalustatud integreerimist kõikidesse majandussektoritesse.

³³ Komisjoni aruanne Euroopa Parlamendile ja nõukogule Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. aprilli 2018. aasta otsuse (EL) 2018/646 (milles käsitletakse oskuste ja kvalifikatsioonidega seotud paremate teenuste pakkimise ühist raamistikku (Europass) ning millega tunnistatakse kehtetuks otsus nr 2241/2004/EÜ) rakendamise ja mõju kohta. Kättesaadav aadressil [EUR-Lex – EL – 52024DC0135 – ET – EUR-Lex](#).

³⁴ Viimaste kättesaadavate täiskasvanuhariduse uuringu (2022) andmete kohaselt jääb see määr sellistes riikides nagu BG, EL, RO, PL, CZ, HR, SI, LT, CY, IT, PT, LV, ES, BE, MT, ET ja LU allapoole 2025. aastaks seatud ELi tasandi eesmärki, mille kohaselt peaks viimase 12 kuu jooksul olema osalenud elukestvas õppes vähemalt 47 % täiskasvanutest vanuses 25–64.

³⁵ See eesmärk on pärit nõukogu 2021. aasta resolutsioonist, mis käsitleb uut Euroopa täiskasvanuhariduse tegevuskava 2021–2030. Vt ka Euroopa sotsiaalõiguste samba tegevuskava.

³⁶ Edusammudest seoses riikliku rakenduskava meetmetega, mis keskenduvad taristu ajakohastamisele, on teatanud AT, BE-NL, BG, CY, DE, DK, EL, HU, LT, LV, PL, PT ja SI.

Liikmesriigid on võtnud meetmeid tagamaks, et kutseharidus on atraktiivne valik, mis põhineb oskuste nüüdisaegsel ja digitaliseeritud pakkumisel (4. prioriteet). Hoolimata jõupingutustest ja sihipärastest meetmetest eri riikides on peamine takistus, mis pärsib suuremat osalemist nii esma- kui ka jätku-kutseõppes, endiselt kutsehariduse tajutav madalam staatus võrreldes üld- ja akadeemilise haridusega. Kutsehariduse atraktiivsuse suurendamisel võib olla oluline edasiviiv samm innovatsiooni ja rahvusvahelistumise toetamine. Samuti saab tugevdada kutsehariduse positiivset kuvandit ja seeläbi suurendada kutsehariduse atraktiivsust kutsehariduse eeliste ja kutsehariduse omandanute tööväljavaadete sihipärase tutvustamisega. See võib hõlmata teadlikkuse suurendamise kampaaniaid, osalemist rahvusvahelistel kutseoskusvõistlustel, elukestvat nõustamist ja õpirände võimalusi.

Riigid on teinud tööd kutseharidust andvate õpetajate ja koolitajate toetamiseks, kuid kutseharidussüsteemid on nende kutsealade vähese atraktiivsuse tõttu endiselt surve all. Liikmesriigid on näiteks laiendanud kutseharidusprogramme kõrgematele kvalifikatsioonitasemetele (Euroopa kvalifikatsiooniraamistiku tasemed 5–8), parandanud üleminekut kutsehariduse ja kõrghariduse vahel ning investeerinud kutseharidussüsteemis töötavate õpetajate ja koolitajate pidevasse kutsealasesse arengusse. Olemasolevad tõendid osutavad siiski sellele, et õpetajate ja koolitajate keerukate õpivajaduste rahuldamiseks puuduvad süsteemsed lähenemisviisid. Muu hulgas ei jälgita süstemaatiliselt nende tööalase enesetäiendamise sisu ja mõju õpetamistavadele.

Õpetajate ja koolitajate oskuste ja pädevuse suurendamiseks oleks vaja pidevat süsteemset ja mitmekülget täienduskoolitust. Praegu on pakutav koolitus sageli ebaühtlane ega hõlma kõiki valdkondi. Õpetajate nappuse probleemi lahendamiseks ja õpetajakutse maine parandamiseks võiksid riigid teha tööd, et lihtsustada õpetamistöö alustamist, hõlbustada kvalifikatsioonide valideerimist ja tunnustamist, parandada töötingimusi ja kohandada palku, uurida oma kutsealal töötamise ja õpetamistöö vahel liikumise võimalusi, sealhulgas kombineeritud õpetamise mudeleid, mida ei ole seni laialdaselt uuritud, ning pakkuda mitmekesiseid ja piisavaid kutsealase arengu võimalusi, sealhulgas praktikat ettevõtetes ja võimalust saada rahvusvahelisi kogemusi, osaledes töötajate õpirändes. Herningi deklaratsioonis kutsutakse üles pöörama tähelepanu ka õpetajate ja koolitajate vaimsele heaolule – valdkonnale, mida ei ole piisavalt uuritud.

Kuigi võrdsete võimaluste ja sooliselt kaasavate kutseharidussüsteemide edendamisel (5. prioriteet) tehtud edusammud on tagasihoidlikud, rakendavad riigid meetmeid, mis on suunatud haavatavatele rühmadele. Programmi „Erasmus+“ raames toetatakse ülekantavate oskuste, näiteks suhtlemis-, kohanemis- ja kultuuridevahelise suhtlemise oskuste arendamist, rakendades kutseharidussüsteemis õppijate ja töötajate õpirännet, koostööpartnerlusi ja suutlikkuse suurendamise meetmeid. Tõendeid edusammudest soolise kaasatuse valdkonnas ja võitluses soostereotüüpide vastu kutsealade valimisel on vähem. Soolise tasakaalu puudumisel ning naiste alaesindatusel MATI-valdkonnas ja kutseharidussüsteemis on märkimisväärsed tagajärjed tööturule, näiteks püsiv oskuste nappus, piiratud majanduslik tootlikkus ning struktuurse ebavõrdsuse suurenemine tööhõives ja palkades. Väga oluline on pöörata tähelepanu kutsehariduse kaasavusele, kandmaks hoolt selle eest, et haavatavatesse rühmadesse kuuluvad isikud (nt pikaajalised töötud, puuetega

inimesed, mittetöötavad ja mitteõppivad noored) saaksid läbida asjakohase ja piisava koolituse, et nad oleksid tööturule sisenemiseks hästi ette valmistatud, tänu millele suureneks üldine tööhõive määr ja tootlikkus ning väheneks vaesuse määr. Kaasavuse tagamiseks tuleb tühjades kutseharidussüsteemides pakkuda õppijate vajadustel põhinevat sihipärast toetust, tugevdada seoseid stabiilsete ja kvaliteetsete töökohtadega ning laiendada kaasava töökohapõhise õppe võimalusi.

Mõningaid edusamme on teinud ka riigid, kes keskenduvad kvaliteedi tagamisele kutsehariduses (6. prioriteet). Ligikaudu pooled riigid on töötanud välja uusi strateegiaid, et viia riiklikud kvaliteedi tagamise süsteemid kooskõlla EQAVETi prioriteetidega, tugevdada kutsehariduse pakujate enesehindamist (nt sisemised hindamisprotsessid, pidev täiustamine ja tagasisideahelad) ning parandada sidusrühmade kaasamist juhtimisse. Et saavutada selle prioriteedi eesmärgid ning vallandada õppijate ja kutseharidussüsteemi jaoks nende täielik potentsiaal, on väga tähtsad järjepidevus ja suuremad investeeringud.

Kutsehariduspoliitika juhtimisel ja elluviimisel on kesksel kohal sotsiaalpartnerid, kes aitavad kaasa poliitika väljatöötamisele, õppekavade koostamisele, kvaliteedi tagamisele, rahastamisotsustele ja karjäärinõustamisele. Sotsiaalpartnerite rolli meetmete rakendamisel saaks veelgi laiendada, austades igati nende autonoomiat. Seda eelkõige seoses oskuste prognoosimise ja oskuste vajaduse kindlakstegemisega, haavatavatele rühmadele õpipoisiõppe ja töövõimaluste pakkumisega, ümberõppe ja oskuste täiendamisega ning mitteformaalse ja informaalse õppimise tunnustamise ja valideerimisega.

4. Kokkuvõte

Aruandlus nõukogu 2020. aasta soovitusel rakendamise kohta liikmesriikides annab kirju pildi edusammudest ja püsivatest probleemidest, tuues esile kutsehariduse potentsiaali, aga ka mõned kutsehariduse puudused tööturu vajadustega tihedalt kooskõlas oleva kaasava ja kestliku arengu edendamisel. Kuigi paljud liikmesriigid on käivitanud olulised reformid, kasutades sageli ELi toetust ja rahastamisvõimalusi, on ajakohastamise ja edusammude tempo ebaühtlane. Endiselt esineb lünki digiteerimises, sealhulgas tehnoloogia, näiteks tehisintellekti integreerimises, oskuste prognoosimises, töökohapõhises õppes / õpipoisiõppes, kutseharidussüsteemis töötavate õpetajate ja koolitajate suutlikkuses. Lisaks põhjustab ühiskonnas pidevalt tajutav kutsehariduse madal staatus ja väike atraktiivsus oskuste mittevastavust tööturu vajadustele. Et kasutada maksimaalselt ära kutsehariduse potentsiaali toetada ELi konkurentsivõimet, tuleb edendada kutsehariduse tippaset ning tugevdatud partnerlusi ettevõtjate ja sotsiaalpartneritega. Samuti tuleks edendada kutsehariduse omandajate õpirändevõimalusi ja rahvusvahelistumist. Lisatähelepanu vajab ka põhioskuste, kodanikuoskuste ja MATI-valdkonna oskuste andmine, mis on ülioluline, et edendada kutsehariduse omandanute tööalast konkurentsivõimet³⁷ ja tagada kooskõla tööturu

³⁷ Saksamaa tööandjate ühenduste keskliit, „For our democracy – democracy education throughout all levels of education“ (Demokraatia hüvanguks – demokraatiaalane haridus kõigil haridustasanditel), 2025. Kättesaadav aadressil <https://arbeitsgeber.de/en/portfolio-item/for-our-democracy-democracy-education-throughout-all-levels-of-education/>.

vajadustega. Kõigi nende probleemide lahendamisele sillutab teed tulevane Euroopa kutsehariduse strateegia.